

national and foreign authors on issues of formation in children with impaired intellectual development the desire for physical perfection through physical training and organization under the age of physical activity, the organization of a special school management regime and composition of food, sleep organization, determine the optimal conditions for effective teaching a healthy lifestyle. Work in these areas is not limited to the informative part, and the main task of the acts forming valuable attitude to health, awareness of its vulnerability, dynamic condition, foundations of respect for him and most significant-behaviors that could be called close to a healthy lifestyle without control from other people, that is deliberate.

The optimal pedagogical training conditions foundations of a healthy lifestyle high school students in extracurricular activities are: organization and sectarian elective classes, a variety of educational activities; involvement of each student to various educational activities based on basic needs, age and physiological characteristics; implementation of the NPT regime and systematic adherence to his students with impaired intelligence as a model of a healthy lifestyle; rationally organized motor mode pupils aerobic orientation; organization of students for self- improvement and self-realization; increase valeological and psycho-pedagogical education of teachers of special schools and parents to equip them with special techniques and health systems; interaction between teaching staff, parents, professionals and the public in solving valeological educational objectives; establishment of school and home environment and psychological microclimate that would preserve, strengthen and form students health; valeological conduct monitoring, testing, screening and correction of the health of seniors with disabilities intelligence by the teachers, parents and health professionals.

Keywords: healthy lifestyle, daily routine, physical education, physical activity, nutrition, sleep mode, students with impaired intelligence.

Отримано 1.9.2014

УДК 376.433

Н.В. Максименко

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ПОРУШЕНИМ ІНТЕЛЕКТОМ ОСНОВАМ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Стаття містить результати теоретико-практичних педагогічних пошуків з питання формування основ безпеки життєдіяльності в учнів молодших класів з порушеним інтелектом, зокрема використання

проектного методу, особливостей та умов його ефективної реалізації в умовах спеціальної школи.

Особливо гостро постає проблема ознайомлення з правилами безпечної поведінки у різних сферах життєдіяльності та їх дотримання по відношенню до учнів з вадами у розвитку, в тому числі інтелектуального, адже знайомство з оточуючим соціальним світом, з предметами і явищами, що знаходяться навколо, носить досить поверховий, фрагментарний, іноді повністю спотворений характер. Властива їм інтелектуальна недостатність і малий та бідний життєвий досвід ускладнюють розуміння та адекватну оцінку ризикових ситуацій, в яких вони можуть опинитися або вже опинилися. Інертність нервових процесів сприяє стереотипності реакцій та часто не відповідають ситуації, що виникла.

На основі аналізу науково-методичних джерел, у тому числі й сучасних програм виховання та навчання розумово відсталих дітей, можна встановити, що на даний час проблема навчання школярів з інтелектуальними порушеннями основам безпеки життєдіяльності у спеціальній методиці є практично не розробленою. У них відсутні цілеспрямованість та чіткість, чим знижується ефективність корекційного навчання.

Ключові слова: життєдіяльність, безпека життєдіяльності, учні з порушеним інтелектом, проектний метод, правила дорожнього руху, методика роботи.

Статья содержит результаты теоретико-практических педагогических поисков по вопросу формирования основ безопасности жизнедеятельности у учеников младших классов с нарушенным интеллектом, в частности использование проектного метода, особенностей и условий его эффективной реализации в условиях специальной школы.

Особенно остро появляется проблема ознакомления с правилами безопасного поведения в разных сферах жизнедеятельности и их соблюдения по отношению к ученикам с нарушениями в развитии, в том числе интеллектуального, ведь знакомство с окружающим социальным миром, с предметами и явлениями, которые находятся вокруг, носит достаточно поверхностный, фрагментарный, иногда полностью искаженный характер. Свойственная им интеллектуальная недостаточность и малый и бедный жизненный опыт усложняют понимание и адекватную оценку рискованных ситуаций, в которых они могут очутиться или уже очутились. Инертность нервных процессов способствует стереотипности реакций и часто не отвечают ситуации, которая возникла.

На основе анализа научно-методических источников, в том числе и современных программ воспитания и учебы умственно отсталых детей,

можно установить, что на данное время проблема учебы школьников с интеллектуальными нарушениями основам безопасности жизнедеятельности в специальной методике являются практически не разработанными. У них отсутствуют цельность и четкость чем нарушается эффективность коррекционного обучения.

Ключевые слова: жизнедеятельность, безопасность жизнедеятельности, ученики с нарушенным интеллектом, проектный метод, правила дорожного движения, методика работы.

Сучасне життя доводить, що проблема безпеки дитини була, є і залишається актуальною, проте останнім часом, все більше і більше загострюється. І хоча в українській педагогічній практиці навчання і виховання носить більш академічну спрямованість, постає проблема переосмислення співвідношення освітніх досягнень дитини до її підготовки у реальному житті, а саме адаптації до небезпечного середовища проживання.

Зміст корекційного навчання дітей з порушеним інтелектом у відповідності до розвитку дефектологічної науки і практики періодично потребує удосконалення, уточнення й оновлення. У зв'язку з цим назріла необхідність доповнення програми виховання і навчання розумово відсталих дітей у спеціальних школах основами безпеки життєдіяльності [1].

Ознайомлення основам безпеки життєдіяльності дітей з порушенням інтелекту, становить певну проблему через особливості їх психічного розвитку. Зокрема, реальну загрозу безпеці такої дитини може спровокувати притаманна їй недостатність орієнтування, слабкість осмислення ситуації, відсутність цілеспрямованості у діяльності і вчинках, відсутність боротьби мотивів, схильність до підвищеного наслідування, імпульсивність і відсутність самостійності поведінки, що часто залежить від потягів та референтної групи. Але проведення корекційно-педагогічної роботи зазначеного напрямку все ж необхідно, тому що воно сприяє не тільки безпосередньому забезпеченню безпеки дитини з порушенням розумового розвитку, але й її належній соціальній адаптації, життєвій компетентності.

На основі аналізу науково-методичних джерел, у тому числі й сучасних програм виховання та навчання розумово відсталих дітей, можна встановити, що на даний час проблема навчання школярів з інтелектуальними порушеннями основам безпеки життєдіяльності у спеціальній методиці є практично не розробленою. У них відсутні цілеспрямованість та чіткість, чим знижується ефективність корекційного навчання [6].

Цим визначається **актуальність** дослідження, **метою** якого виступає питання використання проектного методу у навчанні дітей з порушеним інтелектом основам безпеки життєдіяльності.

Описаний метод (проектний) з використанням інтеграції є одним з шляхів досягнення якості освіти, оновлення, ефективності розвитку особистості дитини, збереження здоров'я і вільного простору дитинства.

У відповідності з метою були визначені наступні **завдання**: аналіз літературних джерел з питань дослідження; аналіз стану педагогічної практики та педагогічного досвіду.

Об'єкт дослідження: процес навчання основам безпеки життєдіяльності учнів молодших класів з порушеним інтелектом.

Предмет дослідження: методика використання проектного методу у процесі навчання основам безпеки життєдіяльності учнів молодших класів з порушеним інтелектом.

Безпека поведінки учня початкової школи, його життєвий досвід, його вміння протистояти різним негативним ситуаціям у навколишньому світі, залежить від рівня сформованості у нього соціальних уявлень, розуміння причинно-наслідкових зв'язків.

Особливо гостро постає проблема ознайомлення з правилами безпечної поведінки у різних сферах життєдіяльності та їх дотримання по відношенню до учнів з вадами у розвитку, в тому числі інтелектуального, адже знайомство з оточуючим соціальним світом, з предметами і явищами, що знаходяться навколо, носить досить поверховий, фрагментарний, іноді повністю спотворений характер. Властива їм інтелектуальна недостатність і малий та бідний життєвий досвід ускладнюють розуміння та адекватну оцінку ризикових ситуацій, в яких вони можуть опинитися або вже опинилися. Інертність нервових процесів сприяє стереотипності реакцій та часто не відповідають ситуації, що виникла.

Однією з причин низького рівня сформованості соціальних уявлень з основ безпеки життєдіяльності у вихованців є не тільки особливості сенсорно-перцептивної сфери, обмежені пізнавальні та мовленнєві можливості, але і те, як здійснюється корекційно-педагогічна робота з даною категорією дітей. У спеціалізованих установах широко застосовується варіативна за змістом добірка художньої літератури, ілюстрацій і плакатів, роздаткового матеріалу через пояснення, читання, розповіді та обговорення у процесі занять, що мають мало практичної цінності. Менше використовуються або зовсім ігноруються відеоматеріали, ігрові набори та пристосування, з даної тематики, з посиланням на брак часу та вікової невідповідності. При проведенні корекційної роботи з навчання основ безпеки життєдіяльності, в основному, використовується прийом зразка, бесіда, мовленнєві вправи, метод моделювання (як правило, в репродуктивних завданнях, і тільки з використанням графічних моделей). Все це стає причиною фрагментарного сприйняття правил безпеки, не призводить до результативного розуміння їх сутності, життєвої необхідності, не забезпечує створення моделі реальної ситуації взаємодії в межах, наприклад, дорожньо-транспортної мережі, природного ландшафту,

вуличних лабіринтів тощо, через цілеспрямованість і адекватність дій, застосування способів координації, заміщення, переміщення тощо.

Все це ставить завдання про необхідність систематизації роботи за такими напрямками, як передбачити, розробити, навчити, вберегти, які можна реалізувати за допомогою інтеграції в ході реалізації проектного методу.

Реалізація проектного методу цілком можлива при ознайомленні з основами безпеки життєдіяльності у спеціалізованих закладах освіти. Це обумовлено тим, що проектний метод, як метод розвиваючого навчання дітей розглядається в якості способу постановки проблеми та її практичного вирішення. Даний метод дозволяє конструювати різноманітні ситуації соціально-освітньої спрямованості і вирішувати їх у спільній діяльності всіх учасників (дітей, педагогів, батьків), маючи на меті появу нового значущого для дітей освітнього результату [4].

Вважається, що володіння різними засобами побудови власної діяльності (ігрової, театральної, образотворчої, конструктивної), один з найважливіших моментів, який забезпечує самостійність і свободу поведінки, здатність до передбачення наслідків своїх дій, тих або інших явищ і подій, вироблення почуття міри і відчуття безпеки [2]. Однак, пам'ятаючи про слабкість пізнавальних інтересів, орієнтувальної діяльності, про те, що увага школяра з порушеним інтелектом є не стійкою та розсіяною, педагогу варто реалізовувати палітру методів та прийомів. Якщо на початку вибір діяльності більшістю дітей цієї категорії не усвідомлений і непостійний, то з часом за рахунок створення особливих умов взаємодії збагаченого предметно-розвивального середовища, ситуація змінюється.

В якості умов реалізації проектного методу у справі залучення учнів початкових класів зі зниженим інтелектом до основ безпеки життєдіяльності виступають:

- виділення формування основ безпеки життєдіяльності у інтегрований напрямок навчально-виховної роботи;
- оригінальність і різноманітність варіантів подачі, закріплення та використання набутих знань;
- розробка стендів, куточків, таблиць, колажів, плакатів і т.д.;
- використання завдань та ігор із застосування набутих знань, що відповідають віку дітей, їх психофізіологічному та інтелектуальному розвитку, індивідуальним особливостям і потенційним можливостям та використання сучасного розвивального багатофункціонального ігрового обладнання;
- взаємодія представників педагогічного колективу, батьків, громадських організацій;
- підготовка фахівців до реалізації даного напрямку педагогічної роботи у спеціальній школі [5].

При підведенні дітей до усвідомлення важливості проблеми безпеки в житті людини необхідне використання яскравого, що

запам'ятовується, психологічно дієвого моменту. Таким моментом може стати інсценування відповідної спрямованості. Важливо викликати інтерес до даної тематики, тому що у зрозумілій ситуації дитина з порушеним інтелектом здатна до співпереживання, до емоційного відгуку на переживання іншої людини. Мімікою, жестами і словесними реакціями вона може висловлювати співчуття слабким і добрим героям і негативне ставлення до їх кривдників та інших небезпек. У процесі проведення інсценування і після його закінчення, за допомогою спеціального алгоритму оцінки, слід визначити ступінь значущості та актуальності для кожної дитини питання збереження життя та здоров'я.

Проектний метод формує у дітей навички особистої безпеки, сприяє розвитку власної пізнавальної активності, творчих здібностей, мислення, уяви, фантазії, комунікативних навичок; стимулює розвиток самостійності і відповідальності; виховує навички адекватної поведінки в різних неординарних і потенційно небезпечних ситуаціях. Адже, основною метою є формування в учнів вміння адекватно діяти у надзвичайних ситуаціях [6].

Враховуючи інтереси сьогодення ось приклад проекту "Я – пішохід".

Робота з виховання навичок безпечної поведінки в учнів починається з виявлення рівня їх знань та інтересів, комунікативності, ступеня сформованості практичних умінь і навичок. Ця робота проводиться у формі бесід, різних видів ігрової діяльності, аналізу проблемних ситуацій.

Реалізація проектів будується на наступних принципах: системності; диференційованого підходу, сезонності; врахування умов місцевості; урахування вікових особливостей; інтеграції; координації діяльності педагогів; наступності, єдності та узгодженості взаємодії з дитиною в умовах спеціальної школи та сім'ї. Ось, наприклад, умовно-орієнтовний напрямок формування частини основ безпеки дорожнього руху:

Проект "Я - пішохід!"

(1 клас)

Вид проекту: пізнавально-інформативний.

Мета проекту: створення умов для засвоєння і закріплення знань дітей та їх батьків про правила дорожнього руху.

Завдання:

✓ з допомогою різних методів і прийомів оптимізувати роботу з батьками для залучення їх до роботи із закріплення знань про правила дорожнього руху;

✓ узагальнити і розширити знання дітей про правила дорожнього руху;

✓ зміцнити матеріально-технічну базу для роботи з даного напрямку;

✓ розробити методику роботи.

Очікуваний результат:

✓ створення необхідних умов для організації діяльності школи з безпеки життєдіяльності учнів;

- ✓ координація діяльності з охорони безпеки життя дітей між батьками та педагогами;
- ✓ зміцнення інтересу батьків до питань виховної роботи школи;
- ✓ вдосконалення навчально-практичної діяльності учнів 1 класу.

Строки реалізації проекту: навчальний рік.

Учасники: учні перших класів, батьки, вчителі, вихователі.

Проект присвячений актуальній проблемі – виховання в учнів навичок безпечної поведінки на вулицях міста. Актуальність проекту пов'язана ще й з тим, що у дітей цього віку відсутня захисна психологічна реакція на дорожню ситуацію, бідний життєвий досвід. Бажання постійно відкривати щось нове, безпосередність, часто ставлять їх перед реальними небезпеками, зокрема на вулицях. Формування у дітей навичок свідомої поведінки на вулицях міста реалізується через активну діяльність усіх учасників проекту. Робота над проектом проводиться в кілька етапів.

Зміст діяльності	Очікуваний результат
I етап	
1. Організація виставки колажів з безпеки дорожнього руху.	Систематизувати та виявити рівень знань дітей та їх батьків про правила дорожнього руху.
2. Батьківські збори на тему "Безпека дорожнього руху": - особливості пояснення дітям з порушеннями інтелекту елементарних правил дорожнього руху. Принцип наслідування "вчителі - діти - батьки"; -створення та вирішення проблемних ситуацій, які можуть виникнути на дорозі; -питання батьків до педагогів.	Закріплення знань батьків про особливості сприймання і відтворення інформації дітьми в нестандартних ситуаціях. Розширення знань батьків про необхідність навчання дітей правилам дорожнього руху.
3. Випуск буклетів, створення куточків з безпеки дорожнього руху.	Інформованість батьків.
4. Створення зони дорожнього руху.	Закріплення знань дитини про правила дорожнього руху на практиці (учень може майструвати з конструктора або розфарбовувати малюнки які ілюструють вуличний рух, уявляти себе різними учасниками дорожнього руху).
5. "Чому шумить вулиця?" – екскурсія на вулицю міста.	Активізація та систематизація знань дітей про безпеку дорожнього руху.

6. "По сигналу світлофора", "Що ми бачили на вулиці", "Біжать автомобілі в ряд": заняття пізнавального циклу.	Активізація та систематизація знань дітей про безпеку дорожнього руху.
II етап	
1. Виготовлення разом з дітьми основних дорожніх знаків та розстановка їх у класі.	Поповнення предметно-ігрового розвиваючого середовища.
2. Створення та перегляд відеоматеріалів, ігрових наборів.	Закріплення з дітьми правил дорожнього руху.
3. Організація сюжетно-рольових ігор: "Машина і я", "Вулиця", "Куди їдуть машини", "Пригоди в місті" тощо.	Закріплення з дітьми правил дорожнього руху.
4. Розгляд проблемних ігрових ситуацій: - інсценування проблемної ситуації педагогами (аналіз пригоди дітьми); - створення проблемної ситуації на макеті вулиці або в зоні дорожнього руху; - читання відповідної літератури.	Закріплення вміння розрізняти і оцінювати поведінку на дорозі, в транспорті.
5. Ігри – тренінги "Як перейти вулицю", "Аварія на дорозі".	Закріплення вміння розрізняти і оцінювати власну поведінку на дорозі, в транспорті.
6. Аплікація "Пішохідний перехід", "Дорожні знаки", малювання "Червоний-зелений".	Систематизація знань дітей про правила дорожнього руху.
7. Ігри на увагу "На дорозі", "Звідки звук", "Що чути", "Впізнай по голосу", "Світлофор"	Розвиток уваги.
8. Організація конкурсу "Увага дорога"	Систематизація знань дітей з правил дорожнього руху.
9. Аналіз звітів педагогів з даного напрямку.	Аналіз та самоаналіз.
10. Проведення ігрової діагностики знань та вмінь дітей з правила дорожнього руху	Пакет діагностичних карт.
III етап	
1. Проведення методичної ради за результатами роботи над проектом.	Аналітична довідка за підсумками роботи над проектом.
2. Узагальнення досвіду роботи.	Опис матеріалів з методики та досвіду роботи з даного напрямку.

Ось орієнтовні заходи взаємодії з батьками: батьківські збори "Безпека дорожнього руху"; консультація для батьків "Вчимося граючи"; участь батьків у виготовленні атрибутів до сюжетно-рольових ігор; день відкритих дверей "Як ми вчимо дітей правил дорожнього руху"; анкетування батьків; інформаційний стенд для батьків "Дитина на вулицях міста".

Список використаних джерел

1. Програма виховання та навчання розумово відсталих дітей дошкільного віку. – К. : ТОВ "ЛДЛ", 2000. – 120 с.
2. Баряева Л.Б., Гаврилушкина О.П., Зарин А.П., Соколова Н.Д. Программа воспитания и обучения дошкольников с интеллектуальной недостаточностью / Baryaeva L.B., Gavry'lushky'na O.P., Zary'n A.P., Sokolova N.D. – СПб.: Союз, 2007. – 316 с.
3. Дети на дороге. Правила дорожного движения в играх и упражнениях: Учебно-методическое пособие / Под ред. Л.Б. Баряевой, Н.Н. Яковлевой. / L.B. Baryaevoj, N.N. Yakovlevoj. – СПб.: ЦДК, 2008. – 224 с.
4. Евдокимова Е.С. Технология проектирования в ДОУ. / Evdoky'mova E.S. – М.: ТЦ Сфера, 2006. – 64с.
5. Васильев В. Проектно-дослідницька технологія: розвиток мотивації. / Vasy'l'yev V. // Народна освіта, 2000. – № 9. – С.177-180.
6. Кисельова Л.С., Даніліна Т.А., Лагода Т.С., Зуйкова М.Б. Проектный метод. / Ky'sel'ova L.S., Danilina T.A., Lagoda T.S., Zujkova M.B. – М.: Аркто, 2005. – 96 с.

The article contains the results of theoretical and practical pedagogical searches in relation to the question of forming of bases of safety of vital functions for lower boys with the broken intellect, in particular the use of project method, features and terms of him effective realization in the conditions of the special school. Especially sharply the problem of acquaintance appears with the rules of safe behavior in the different spheres of vital functions and their inhibition in relation to students flawed at development including intellectual, in fact acquaintance with the surrounding social world, with objects and phenomena that are around, the superficial enough carries, fragmentary, sometimes the fully distorted character. Peculiar to them intellectual insufficiency and small and poor vital experience complicate understanding and adequate estimation of risk situations in that they can find oneself or found oneself already. The sluggishness of nervous processes assists the stereotype of reactions and situations do not answer often, that does not answer a situation that arose up.

Realization of project method is fully possible at an acquaintance with bases of safety of vital functions in the specialized establishments of

education. It is conditioned by that project method, as a method of developing studies of children is examined as a method of raising of problem and her practical decision. This method allows to construct the various situations of socioeducational orientation and decide them in joint activity of all participants (children, teachers, parents), having for an object appearance of new meaningful for children educational result.

One of reasons of low level of formed of social presentations from bases of safety of vital functions pupils have features of not only perceptive spheres limit cognitive and speech possibilities, but also that, how correction-pedagogical work comes true with this category of children. In the specialized establishments the variant on maintenance selection of fiction, illustrations and placards, material is widely used through explanation, reading, stories and discussions in the process of employments that have small practical value. Less than used or video data, playing sets and adaptations, are quite ignored, on this subjects, with reference to the shortage of time and age-old. During realization of correction work from the studies of bases of safety of vital functions, mainly, the reception of standard, conversation, speech exercises, design (as a rule, in reproductive tasks, and only with the use of graphic models) method, is used. All of it becomes reason of fragmentary perception of safety rules, does not result in the effective understanding of their essence, vital necessity, does not provide creation of model of the real situation of cooperation within the limits of, for example, road and transportation network, natural landscape, street labyrinths and others like that, through purposefulness and adequacy of actions, application of methods of coordination, substitution, moving

Keywords: vital functions, safety of vital functions, students with the broken intellect, project method, rules of travelling motion, methodology of work.

Отримано 1.9.2014

УДК 159.9.07-056.264

І.В. Мартиненко

ПРОБЛЕМА ТРУДНОЩІВ У СПІЛКУВАННІ В ЗАГАЛЬНИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Стаття присвячена актуальній проблемі соціальної та вікової психології – характеристики утрудненого спілкування. В статті розглядаються типологія та механізми формування труднощів у спілкуванні, здійснюється порівняльний аналіз понять "труднощі", "бар'єри" спілкування, "утруднене спілкування". Надано детальну характеристику і класифікації бар'єрів у спілкуванні, причини їх